

*Qosimov Abbosjon Sharofidin o`g`li
Assistent-Farg`ona politexnika inistituti*

SHAHAR YO`LOVCHI TASHISH BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO`LLARI

Annotatsiya: Ushbu maqola shahar aholisiga transport xizmati ko`rsatishda zamonaviy electron tizimlardan foydalanish va aholiga qulaylik yaratishdan iborat. Shahar yo`lovchi tashish boshqaruvi samaradorligini oshirish, hozirgi kunda dolzarb masala hisoblanadi. Buning uchun to`g`ri harakatlanishni tashkil etish va harakat xavfsizligini oshirish dolzarb muammoning yechimidir.

Kalit so`zlar: shahar transporti, modellashtirish, passajir, transport, logistika, dispetcher, matematik model, mobil punkt, optimallashtirish, shahar jamoat passajir transporti, avtomatik boshqarish tizimi.

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ГОРОДСКИМ ПАССАЖИРСКИМ ПЕРЕВОЗКОМ

*Касымов Аббожон Шарофидин оглы
Ассистент-Ферганский политехнический институт*

Аннотация: Данная статья посвящена использованию современных электронных систем при оказании транспортных услуг населению города и удобству населения. Повышение эффективности управления городским пассажирским транспортом является сегодня актуальной проблемой, поэтому организация правильного движения и повышение безопасности движения - решение текущей проблемы.

Ключевые слова: городской транспорт, моделирование, транспорт, логистика, диспетчер, математическая модель, мобильная точка, оптимизация, городской общественный пассажирский транспорт, автоматическая система управления.

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgandan so'ng iqtisodiy o'zgarishlar hayotga izchil joriy etila boshladi. Chunonchi, avtomobil ishlab chiqarish sanoati yo'lga qo'yildi, yo'l qurilish sohasi jadallashtirildi, shuningdek, chet el davlatlari bilan savdo aloqalari yuqori darajaga ko'tarildi. Avtomobil yo'llarida harakat xavfsizligini tashkil etish bugungi kundagi muhim muammolardan biriga aylanib bormoqda. SHahar passajir transporti boshqarishni dispetcherlashtirish nuqtai nazaridan fazoviy taqsimlangan ob'ektlar sinfiga kiradi bularni qo'llashda odatiy modellashtirish va optimallashtirish matematik metodlarini tadqiqot qilish bilan cheklanadi.

Bu hammasi servis komponentlarini faol qo'shish bilan ma'lumotli kompyuter tizimini integrallashgan doirasida ilmiy-asoslangan metodika va zamonaviy matematik apparatlarni talab qiladi. Servis komponentlari dispetcherlik boshqarish tizimida boshqarish qarorlarini qabul qilishda transportlarni o'zaro ta'sirini ta'minlaydi.

Mahalliy va xorijiy tajribalar shuni ko'rsatdiki, katta shaharlarni transportini samarali faoliyat yuritishini oshirishni dolzarb muammolari matematik modellar va kompyuterli modellashtirishni qo'llab rejalashtirish jarayonlarini avtomatlashtirish va optimallashtirish lozim.

Bu muammoni juda ham murakaabligi transport tizimini ko'p funktsiyaliligi, rejalashtirish va boshqarishni markazlashmaganligi, o'rganilayotgan jarayonlarni dinamik va ehtimollik xarakteri, boshqarish ob'ektini faolligi, bular ko'psonli psixologik va ijtimoiy-iqtisodiy omillarni hisobga olishni talab qiladi.

Ko'rilyotgan muammoni dolzarbligini o'ziga xosligi shundan iboratki, transport tizimini faoliyat ko'rsatishini har xil yo'nalishlarini tadqiqot qilish bilan bir-biriga bog'liq bo'lmagan holda boshqarishni tashkil qilish, yo'l harakatini xavfsizligi taminlash, yuk va passajir tashishni rejalashtirish, yo'llarni loyihalash va transport shaharsozligi mutaxassislari shug'ullanishadi. Bu bir qator mustaqil transport fani va transport tarmog'i yo'nalishini tashkil qilishga

olib keladi, ular har xil tizimchalar topshiriqlarni mustaqil bajarguncha faoliyat ko'rstalishlari mumkin. SHunday qilib, transport jarayonlarini rejalashtirish va avtomatlashtirish har qanday topshirig'ini yechimini topish uchun butunlay transport tizimini faoliyat ko'rstalishini xarakterini aniqlovchi o'zaro bog'liq omillarni qo'llash lozim bo'ladi. Bundan tashqari texnologik, har xillik va eksperimentlarni nazariy ishlab chiqishda qaytarishlar mavjud.

Bundan tashqari texnologik har xillik va eksperimentlarni nazariy ishlab chiqishda qaytarishlar mavjud.

SHahar passajir transportida yangi loyihalananayotgan va amalga oshirilgan avtomatlashgan boshqarish tizimi ko'pgina hollarda yetarli asoslanmagan holda ishlaydi:

- 1) tizim tarkibini tanlash;
- 2) ma'lumotga talab;
- 3) texnik va dasturlashga talab

Avtomatlashgan boshqarish tizimini joriy qilish sharoitida modellashtirish alternativlarni solishtirish metodlaridan biri bo'lishi va normal holatdan cheklanishida tizimga boshqarish ta'sirini tanlash mumkin. Modellashtirish metodlari odatiy boshqarish sxemalarida keng qo'llaniladi:

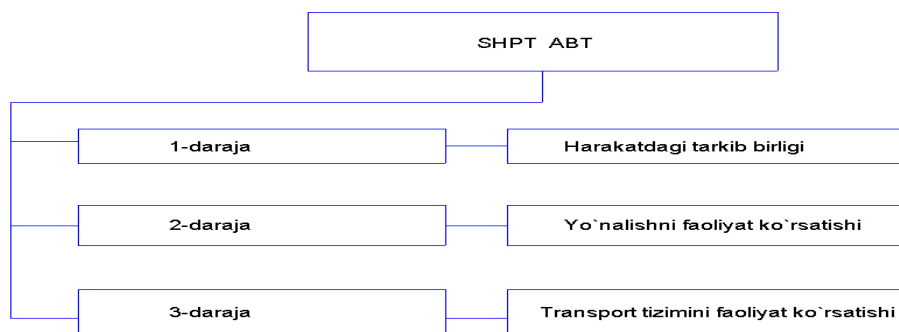
Katta shaharlar aholisini tashish jarayoniga bo'lgan talabni sifatli qondirishni oshirish va shahar jamoat passajir transporti ishini iqtisodiy ko'rsatkichlarini yaxshilashni muhim sharoitlaridan biri harakatni tezkor dispetcherlik boshqarish samaradorligini oshirishdan iborat. Bu shahar aholisiga to'la transport xizmat ko'rsatish uchun shahar jamoat passajir transportini tarmog'ini potentsial imkoniyatlaridan to'la foydalanish imkoniyatini beradi.

Avtomatlashtirish darajasini oshirish va yangi informatsion texnologiyalarni joriy qilish asosida shahar jamoat transportini harakatini tezkor dispetcherlik boshqarishni samaradorligini oshirish avtomatlashgan boshqarish tizimini ishlab chiqish va ekspluatatsiyaga joriy qilish va shahar passajir transporti harakatini nazorat qilishni ta'minlaydi. Transportning avtomatik

boshqarish tizimi (ABT) tuzish transport kompleksini mos kichik tizimini avtomatlashgan boshqarish tizimini oddiy topshirig'i emas. Bundan tashqari transporta harakatdagi ob'ektlarni boshqarish texnologiyalarini o'z ichiga boshqa yangi jadal (progressiv) oluvchi zamonaviy sputnik tizimlarini transportda qo'llanilishi katta ahamiyatga ega, ular yirik xorijiy shaharlarning turli transport yo'nalishlarida, masalan, RTI, IVHS - avtotransport vositalarining harakatini boshqarish texnologiyalarida faol qo'llaniladigan harakatlanuvchi ob'ektlarni boshqarishning boshqa ilg'or texnologiyalarini o'z ichiga oladi.

Mustaqil davlatlar Hamdo'stligi (MDH), jamoaviy xavfsizlik bo'yicha shartnomasi (ODKB) va Evroosiyo iqtisodiy Ittifoqi (EAI) mamlakatlarida bunday axborot texnologiyalari dolzarb ahamiyat kasb etadi. Ularning ilovasi yirik shaharlar va hududlarning transport boshqaruvini avtomatlashtirish, transport korxonalarini boshqarishning avtomatlashtirilgan tizimlarini yaratish, transport logistikasi, servis logistikasi va logistika tizimlarini avtomatlashtirish tamoyillariga asoslangan holda, aholiga transport xizmatlarini ko'rsatishga asoslangan.

ASU SHPT ishining imitatsiya modelining umumiy ko'rinishi bir necha darajalarda ifodalanishi mumkin: bunday tizimning har bir darajasi o'zining imitatsiya modeliga ega bo'lishi kerak. Bunday holda, model uchun kirish ma'lumotlari har qanday darajadagi boshqa modeldan chiqish ma'lumoti bo'lishi mumkin, ya'ni teskari aloqa qilishni ko'zda tutadi. Yo'nalish transport tizimining asosiy aloqasi transport vositalaridan tashkil topgan yo'nalish bo'lgani uchun, uning quyidagi metodidan foydalaniladi.

1-rasm. ASU GSHPT ning imitatsiya modelining umumiy ko'rinishi

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Рузибаев, А. Н., Обидов, Н. Г., Отабоев, Н. И., & Тожибаев, Ф. О. (2020). ОБЪЕМНОЕ УПРОЧНЕНИЕ ЗУБЬЕВ КОВШЕЙ ЭКСКАВАТОРОВ. *Universum: технические науки*, (7-1 (76)).
2. Достонбек Азим Ўғли Валихонов, Алишер Ахмаджон Ўғли Ботиров, Зухриддин Носиржонович Охунжонов, Равшан Хикматуллаевич Каримов ЭСКИ АСФАЛЬТО БЕТОННИ КАЙТА ИШЛАШ // *Scientific progress*. 2021. 3. Усманов, Д. А., Холмурзаев, А. А., & Умарова, М. О. (2020). Исследование эффективности очистки тонковолокнистых сортов хлопка-сырца. *Проблемы современной науки и образования*, (1 (146)).
4. Мадаминов, Ж. (2021). Бўлажак муҳандисларни лойиҳалаш компетенцияларини компьютер графикаси воситасида ривожлантириш методикасини такомиллаштириш. *Общество и инновации*, 2(8/S), 462-469.
5. Арзиев, С. С., & Тохиров, И. Х. Ў. (2021). ФАЗОВИЙ ФИКРЛАШНИНГ БЎЛАЖАК МУҲАНДИС ВА АРХИТЕКТОРЛАР ИЖОДИЙ ФАОЛИЯТИДА ТУТГАН ЎРНИ. *Scientific progress*, 2(2), 438-442.
6. Xusanjonov, A. S., & Otaboev, N. I. (2018). Improving Of Steerability Of Automobiles With Rotation Of X-Type Of His Rear Wheels Relatively Of Front Wheels. *Scientific-technical journal*, 22(2), 131-133.
7. Tokhirov I. K. U. SELECTION OF THE MANUFACTURING PROCESS OF THE PART // *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*. – 2021. – Т. 1. – №. 10. – С. 698-704.